

การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอวิชชาในพระพุทธศาสนาเถรวาทนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลักในการศึกษาข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องอวิชชาในปรัชญาตะวันตก มีมาก่อนเกิดพระพุทธศาสนาโดยมีฐานความคิดอยู่ที่การค้นหาสาเหตุแห่งความทุกข์ของมนุษย์ ซึ่งนักปรัชญาอินเดียส่วนใหญ่เห็นร่วมกันว่าที่มนุษย์ประสบความทุกข์ในชีวิต เพราะไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องเทพเจ้าผู้สูงสุด ไม่รู้สิ่งที่เป็นมาตา ไม่รู้เรื่องกฎแห่งกรรม และไม่รู้ระบบการปฏิบัติของชีวิตที่ถูกต้อง โดยการไม่รู้ที่ทำให้หลงผิดนี้เรียกว่าอวิชชาหรืออวิชา สืบเนื่องจากค้นพบว่าอวิชชาเป็นสาเหตุทำให้ชีวิตเป็นทุกข์ จึงทำให้เกิดแนวคิดในการแสวงหาสังขารมเพื่อเข้าใจโลก เพื่อเข้าใจชีวิต และเพื่อบำบัดชีวิตไปสู่ความพ้นทุกข์ตามมา

ในพระพุทธศาสนาอวิชชา หมายถึง โมหะเจตสิกเป็นธรรมชาติที่เนื่องอยู่กับจิต เกิดดับพร้อมกับจิต สำหรับปรุงแต่งจิตให้เป็นไปในทางอกุศล จนก่อให้เกิดความหลงผิด ไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง แม้ที่กำลังเผชิญหน้ากับสภาวะธรรมอยู่ ก็ไม่สามารถรู้ลักษณะที่แท้จริงของสภาวะธรรมที่ปรากฏได้ ได้แก่ ความไม่รู้ว่สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ไม่รู้พระไตรลักษณ์ ไม่รู้อรียสัจ 4 และไม่รู้กระบวนการที่อาศัยกันเกิดขึ้น กล่าวสั้น ๆ ว่าอวิชชาคือความไม่รู้ธรรมชาติที่แท้จริงของชีวิต และเป็นมูลเหตุแห่งทุกข์

ถึงแม้ว่าอวิชชาจะเป็นมูลเหตุแห่งทุกข์ แต่อวิชชาก็ไม่ใช่ปฐมเหตุของสรรพสิ่ง เนื่องจากยังมีอาสวะเป็นเหตุทำให้เกิดอวิชชา ซึ่งก็ตรงกับหลักการของพระพุทธศาสนาที่ว่า สรรพสิ่งย่อมเป็นเหตุปัจจัยต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ความทุกข์ที่เกิดจากอวิชชา นี้ จะสามารถกำจัดให้หมดสิ้นไปได้ ด้วยการอบรมฝึกฝนพัฒนาตนตามหลักอริยมรรคหรือไตรสิกขา คือ ฝึกฝนอบรมตนด้วยศีล พัฒนาจิตใจด้วยการบำเพ็ญสมาธิ และพัฒนาปัญญาให้สมบูรณ์ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนา ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการฟัง กระบวนการคิด และกระบวนการปฏิบัติให้ครบถ้วนทุกด้าน

ทั้งหมดมีแก่นสารอยู่ที่ขจัดอวิชชาเพื่อให้เกิดปัญญา หรือความรู้ที่เป็นวิมุตติญาณ ทัสสนะอันถูกต้อง เพื่อลดโลภะ โทสะ โมหะให้หมดสิ้นไป จนถึงความไพบูลย์แห่งปัญญา เห็นแจ้งชัดสภาวะธรรมตามเป็นจริงด้วยวิปัสสนาญาณ ทำลายอวิชชาหมดความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวตน ถึงความเป็นพระอรหันต์ดับทุกข์สิ้นเชิงได้

This thesis will be an analysis of the concept of Ignorance in Buddhism (Avijja). This study will be based on documentary research and presented in descriptive format.

Through documentary research it has been discovered that in Eastern philosophy the concept of Avijja originated prior to the development of Buddhism. In philosophical enquiry Indian philosophers argued that suffering was the result of diverse factors. Some argued that human suffering was the result of ignorance about the nature of the one supreme God; some suggested that it was generated by ignorance about the nature of illusion. Others argued that suffering was caused by misunderstanding about the law of cause and effect while still others argued that it was caused by ignorance about the practical path of right lifestyle. However, all concluded that suffering was caused by ignorance, which came to be termed Avijja or Avittaya. Taking up the concept of Avijja here we can use it as a tool for analysing and understanding life, the world, and how we might live a life that is free from suffering.

In Buddhism, Avijja is understood as the mental factor of illusion (Mohacetāsika), which has the nature of continually arising, being, and ceasing in each moment of the mind. When the mental factor of illusion is present, the mind will be unwholesome and consequentially generate misunderstanding. Although one might be faced with a condition of the mind, one is unable to understand the reality of that condition because illusion prevents understanding of the truth of nature. The truth of nature in this study will be examined within the Buddhist concepts of non-attachment; the Three Common Laws, the Four Noble Truths, and Dependent Origination. In brief, Avijja is misunderstanding of the truth of life and the cause of suffering.

Although Avijja is the cause of suffering it is itself generated by mental intoxication and as such should not be misinterpreted as the root cause of anything. This was understood by Indian philosophers and is in accord with the Buddhist premise that everything supports everything else in a process or cycle of co-dependant arising and ceasing.

It is possible to alleviate the suffering resulting from Avijja through meditation practice and personal training in the Eight Fold Path and Three fold Training (Trisikkha). This involves training oneself in moral conduct (Sila), developing the mind through the practice of concentration meditation (Samadhi), and developing wisdom (pañña) through the practice of insight meditation (Vipassana). Each practice involves a system of listening, investigating, and practical doing.

The essence of all of these practices is to remove Avijja in order to gain wisdom. The knowledge for enlightenment (Vimutiyānandassana) reduces greed, hatred, and delusion until they are completely extinguished. Until one has wisdom in abundance one can use Vipassana-wisdom to see clearly the nature of all things, thereby enabling one to destroy ignorance, remove attachment to a sense of self, and become a Worthy One who is free from suffering.